

Eirs gille har dragit igång

■ En grupp för ört- och medicinalväxter har växt fram bland SAs medlemmar och de har justommit igång med sin verksamhet. Något för dig?

Sidan 3

Möten med Den dunkla

■ Vem är Hel, egentligen? Bilden av henne i källorna är dunkel och splittrad. Möt Hel och de som har mött henne.

Sidan 8

Boktips för hedningar

■ Fler litteraturtips för hugade hedningar i detta nummer. Denna gång knyter alla recensionerna an till numrets stora tema – Döden.

Sidan 20

Lyktor på Skogskyrkogården, Allhelgona 2002.

Foto: CARL JOHAN REHBINDER

Döden vid vår sida

■ Detta nummer av Mimers källa ägnas i stort sätt helt åt Döden. Passande nog lagom till Alva. Vi betraktar ämnet ur olika synvinklar och perspektiv, från myt och fornsed till praktiska göromål vid nutida hedniska begravningsceremoni och en ny ekologisk begravningsmetod.

Sidorna 4 – 20

Ord förande

Nu framåt senhösten kan det vara tid för reflektion över året som gått. Vad har hänt i Samfundet?

Vi kan glädjas åt att uppslitande konflikter, splittring och ovänskap lyst med sin frånvaro. Det har istället varit ett år av växande. Medlemskaran ökar sakta men säkert. Vi har givit ut Mimers Källa kontinuerligt och speglat de fyra årstiderna. Hösting och alvablot anordnas. Och mycket annat håller på att gro fram. Visst skulle det kunna hända ännu mer i samfundet, men jag tror ändå vi kan konstatera att det varit ett år där samfundet varit levande.

Jag som ordförande är naturligtvis stolt och glad över detta, men jag måste definitivt säga att det ingalunda skulle vara min förtjänst enbart, nej, inte ens primärt. Visst gör styrelsen ett viktigt arbete men detta är har gjort det tydligt vilken betydelse engagerade medlemmar utanför styrelsen har. Utan dessa skulle inte mycket hänt. Under året har det funnits många personer som gjort ett otroligt viktigt arbete, som arbetat med hemsidan, varit aktiv i debatterna, osv. Men här måste jag speciellt nämna en person, en eldsjäl, som nog betytt mer för samfundet än någon annan detta år: Yens Wahlgren, tillika redaktör för denna tidning. Hur många mail har jag inte fått från honom med listor på förslag och idéer om vad samfundet kan göra? Hur många gånger har han inte lyckats sparka upp mig från

passivitetens träsk så att jag tagit tag i mina uppgifter? Hur många inlägg på SAs debattsida har han inte skrivit där han uppmuntrat nya medlemmar och initiativ och varit engagerad i största allmänhet? Och inte minst: Att han tillsammans med Fredrik Granlund varit med och givit ut vår i all sin enkelhet vackra och mycket läsvärda (tycker jag själv) tidning. Vid nästa blot skall jag utbringa en skål till dig, Yens, för ditt arbete och även till er andra som gjort samfundet till en levande mötesplats för Sed och gammeltro.

Men nu skriver jag inte detta enbart för att visa tacksamhet till en enskild person. Jag gör det också för att det är ett tydligt exempel på vilket inflytande och påverkan en enskild medlem kan ha i SAs. De formella posterna är mindre viktiga. Det personliga engagemanget betyder allt. Så ni som har tankar, idéer, drömmar och visioner om vårt samfund. Tveka inte. Gör som Yens. Kasta er över datorn och skriv långa listor som ni mejlbombar mig med, ring mig på telefon och dryfta era tankar eller ge mig en spark i baken när ni tycker att jag varit för slapp. Och ta initiativ själva och starta upp någon aktivitet, kanske ett godeord, studiecirkel, eller vad vet jag, och låt samfundet stödja det. Det är på detta sätt vi skapar ett levande samfund!

Henrik Hallgren

Ordförande i Sveriges Asatrosamfund

Lokala kontaktpersoner

Hör av dig till SAs lokala kontaktpersoner redan i dag! De väntar på att höra av just dig.

Luleå Lena Sundqvist wildaa@hotmail.com

Stockholm Per Lundberg perloekeman@glocalnet.net

Norrköping Mikael Kjellgren micke.k@finspong.com

Göteborg Ross Downing rossalexdowning@hotmail.com

Kalmar Nils Sjöholm jutlansdicamom@hotmail.com

Malmö Lennart Berger Lennart.Berger@malmo.se

Intern mejlinglista

- Nu finns det en intern e-postlista för alla
- medlemmar i SAs. Denna kommer att ersätta
- "organisationsdebatten" och vara till för de
- medlemmar som vill diskutera samfundets
- görande och låtande. Anmäl dig på:
- http://groups.yahoo.com/group/SAs_aktiv/
- eller sänd ett mejl till listadministratören Suzan
- (idunwiora@yahoo.se).

Sveriges Asatrosamfund | Styrelse: Ordförande: Henrik Hallgren (ekosofi@hotmail.com), Kassör: Lena Sundqvist (wildaa@hotmail.com), Sekreterare: Annika Greek (annika.greek@chello.se), Peder Åström (stradvind@passagen.se), Kent Brattehag (brattskeggr@hotmail.com), Suppleant: Mikael Kjellgren | **Redaktion Mimers källa**: Fredrik Granlund, Gäst Ulvhed, Yens Wahlgren (tveskaegg@hotmail.com). Ansvarig utgivare: Henrik Hallgren.

Eirs gille nytt i samfundet

■ □ förra numret av Mimers källa efterlystes olika fördjupningsgrupper efter specialintresse inom samfundet. Nu har Eir gille bildats av ett antal ört- och medicinalväxrintresserade medlemmar. Initiativet togs på samfundets debattsida där ett flertal personer uttryckte sitt intresse av ett sådant gille. Ett förslag var att dra igång en mejlinglista som en första aktivitet och utifrån den bestämma vilken aktivitet gillet ska ha.

Malört.

Mejlinglistan är nu igång och sköts av Suzan (idunwiora@yahoo.se). Vill du gå med så sänd Suzan ett mejl eller gå in på: <http://groups.yahoo.com/group/eirsgille>.

I skrivande stund har mejlinglistan nio deltagare, både samfundsmedlemmar och icke-medlemmar. Eir gille har beslutat att det "fysiska" gillet endast är öppet för medlemmar medan mejlinglistan kan ta upp icke-medlemmar.

Eirs gille är till för både dem som är nybörjare och vill lära sig mer om örter och dess bruk och för erfarna örtgummor och gubbar (en majoritet av medlemmar är än så länge kvinnor.) Du kan också kontakta Mikael Perman (mikael.perman@telia.se) om du vill veta mer.

Fördjupa dig i grupp

■ Vad har du för "specialintresse" inom seden som du skulle vilja utveckla? Vi tror att det kan finnas behov av olika fördjupningsgrupper som är inriktade på olika sidor av seden, som till exempel Eirs gille. Här kommer några idéer på olika fördjupningsgrupper:

Eirs gille (Örter, medicinalväxter, trolldom)

Forskargrupp (Eddan, historiska och arkeologiska källor)

Ceremonigrupp Blot (fördjupning i högtider, blot, mm)

Ceremonigrupp Sejd (nordisk trolldom, runmagi)

Skaldegrupp (sång, musik, skaldekonst, berättande)

Hantverksgrupp (olika traditionella hantverk, skapande av gudabilder)

Vivårdargrupp (omhändertagande av heliga platser)

Så: Om du vill vara med i någon av grupperna eller om du vill vara kontaktperson: Kontakta styrelsen!

Planeringen av gydjakurs igång

■ Lördagen den 20:e Augusti träffades en grupp hedningar för att dra upp riktlinjer för den kommande Gode/Gydja-utbildningen. Det blev ett engagerat och inspirerande möte där det kändes som att det togs ett stort steg mot att bli utbildningen skall bli verklighet. Planeringsträffar kommer fortsätta att hållas. Har du intresse av att delta i gruppen och har erfarenhet av blot och ceremoni, så kontakta Henrik Hallgren (ekosof@hotmail.com).

SAs medlemmar på kongress i Indien?

■ Det kommer antagligen att bli ett gäng från SAs som åker till Jaipur i Indien och företräder vårt samfund vid "World Congress for Ethnic Religions." Dit kommer ursprungsfolk från hela världen att ha seminarier, mötas och knyta kontakter under temat "spirituality beyond religion". Kongressen äger rum i februari 2006. Gå in på www.wcer.org därifrån kan man komma till en annan sida som upplyser om kongressen i Jaipur. För mer info mejla Henrik Hallgren (ekosof@hotmail.com)

Hedningatest, bokmärke och flyer

■ I höstens utskick fick alla medlemmar lite informationsmaterial om SAs: ett hedningatest, flyers och bokmärken. Tanken är att vi ska berätta att vi finns och nå ut till hedningar. Sätt upp dem på anslagstavlor, dela ut på stan och lämna ett bokmärke i din favorit "hedniska" bok på bibblan! Behöver du mer material så kontakta Lena (wildaa@hotmail.com)

Om döden

Mycket tror vi här i världen men en sak vet vi aldeles säkert. Och det är att vi alla ska dö lämna kroppen, fara till de sälla jaktmarkerna, plocka ner skylten. Döden är en ständig följeslagare på livets väg. Och nästan längst bak i huvudet vet vi ju det det finns alltid där, fast vi förtränger det för det mesta. Men

ibland, när många människor dör samtidigt i naturkatastrofer, eller av andra spektakulära anledningar som flygkrascher, bränder och liknande, blir vi särskilt påminda om det hur bräckligt livet kan vara, hur ständigt närvarande döden är, och hur oförutsägbart ödet kan slå.

FÖR KNAPPT ETT ÅR sedan firade vi jul, intet ont anande som vi gjort här i Norden i tusentals år, för att glädjerikt fira vintersolståndet, och ljusets återvändande och så som en ohygglig kontrast, antiklimax, slogs vi av en fruktansvärda katastrof, mitt i paradiset. Det som gör just detta tillfälle så speciellt är att det var så många människor som dog samtidigt, och så många unga som drabbades. Och aldeles nyligen drabbades en stad i USA också av vädrets makter i form av vatten med tusentals döda som resultat.

Det känns alltid obegripligt och oacceptabelt när en människa rycks bort mitt i livet. Kan inte förstå, vill inte förstå man blir arg, ledsen, frustrerad. Och alla dessa känslor måste naturligtvis få finnas, få komma till uttryck. Det finns en oerhörd kraft och förlösning i att ge sina känslor ord, för såväl den som talar som den som lyssnar. Alla känslor är legala det är tillåtet att känna.

Och så behöver vi förklaringar. Vi famlar, griper, måste förstå, måste ha en bild av vad

som egentligen sker.

Döden måste förstås ur två synvinklar. Å ena sidan den dödes, eller döendes perspektiv. Om jag själv ska dö, så hjälper det mig att ha en föreställning om vad som ska hända sedan. Den andra synvinkeln är de efterlevandes perspektiv, med den sorg det innebär att förlora någon.

I alla tider har människor grubblat över, och haft mer eller mindre utstuderade förklaringar av döden

och efterlivet. Och detta okända, vad som händer efter döden, kommer förmodligen alltid vara ett mysterium, trosuppfattningar, idéer, föreställningar bortom vetande. Men en sak verkar i alla fall en majoritet av mänskligheten vara överens om på ett eller annat sätt. Vi lever vidare. Vi slutar inte existera. Vi kanske omvandlas. Vi kanske föds igen.

ÄVEN I GAMMAL NORDISK TRADITION stöter jag på detta tänkande gång på gång. När Balder dör, till följd av sitt högmod vi vet att i alla myter så följs övertygelse om odödlighet av säker död (tänk på Akilles!) så kommer Balder efter döden till de paradisiska delarna av Helhem, dödsriket, för att åter komma tillbaka till världen i Guldåldern efter Ragnarök. Inte ens Ragnarök, undergången, är slutgiltig. Det cykliska förloppet fortsätter, livet går vidare. Historierna om gudar och andra väsen måste naturligtvis förstås ur sin mytiska, symboliska betydelse, men det finns även berättelser om människor som återföds, som till exempel i kvädet om Helge Hundingsbane. Så det finns där. Själavandringen, livet som fortsätter efter döden.

En annan typiskt hednisk företeelse är hedrandet av våra döda förmödrar och förfäder. En gång om året går vi svenskar man ur huse

och firar den urgamla hedniska ritualen att tända eldar för våra förfäder, förmödrar och andra nära anförvanter som dött Allhelgona.

Varje år åker jag och min familj till Skogskyrkogården för att delta i denna folkliga rit, som brukar vara oerhört vacker och stämningsfull, med tusentals lyktor och andra ljus överallt. Och så sänder vi en tanke till de som lämnat oss.

I höstas åkte jag dit med min då 8-åriga dotter. Vi tände ljus för morfar, och för en kompis mamma som dött. Och så pratade hon och jag om livet och döden, på det enkla och självklara sätt som man kan prata med en liten 8-åring om döden – att man inte kan veta säkert vad som händer sen, men att alla människor nog finns kvar på något sätt så länge vi minns dem. Därför finns morfar fortfarande så därför tänder vi ljus för honom, åtminstone en gång om året.

OCH I PÅSKAS DOG MIN FAR, barnens farfar, ytterligare en person att tända ljus för på de dödas natt. Ytterligare en närstående som kommer att finnas kvar så länge vi minns honom. Men det som jag upplever som en av de viktigaste egenskaperna hos en hednisk syn på livet och döden, till skillnad från till exempel många österländska religioner, är att man i naturreligioner fokuserar på livet här och nu, det gudomliga i allt levande, att man kan tala med gudamakerna här och nu, utan att behöva vänta tills jordelivet nått sitt slut, medan de senare ofta starkt riktar in sig på det som skall hända efter döden, och allt det vi gör här är underordnat denna tänkta framtid. Den hedniska attityden är i högre grad än många andra just att leva i nuet, att vara närvarande i sitt liv för sig själv och andra, med respekt för balans i naturen och mellan individer.

Det sägs ofta att vi människor lever som om vi levde för evigt. Men jag tror inte att det är sant. Vi lever inte så. Däremot är det många som lever väldigt statiskt som om ingenting någonsin förändras. All förändring kommer sen. Och när förändringen drabbar oss, så vet vi inte vad vi ska ta oss till.

Allting förändras. Hela tiden. Om vi verkligen förstod det, så skulle vi sluta upp med att skjuta upp livet till morgondagen, och istället leva här och nu.

Så ta tillfället i akt möt varandra. Se inte livet som en transportsträcka till något som skall hända sen. Det är ofta väldigt lätt att uttrycka sitt missnöje men så svårt att säga en så enkel sak som "jag älskar dig". Fast det kanske egentligen är det vi vill, och behöver säga.

Det nakna, ärliga och fullkomligt närvarande mötet mellan människor är heligt.

Vi blir människor i mötet med andra människor.

Skjut inte upp till morgondagen. Njut av livet, lev i kärlek, skapa det du vill skapa. Säg det som ska sägas, och gör det som skall göras nu.

För i morgon kan du vara död. Så enkelt är det.

Leve döden

Leve Döden är en utställning om döden som äger rum under tio dagar i Stockholm under våren 2007.

Utställningens tonvikt kommer främst att läggas på kulturer och naturreligioner som voodoo, maoris, indianer, förnsed, aboriginier, samer, romer, inuiter, men naturligtvis kommer även de mer etablerade religionerna samt ateisters syn på ämnet representeras.

De medverkande kommer från hela världen och är bland annat konstnärer, hantverkare, fotografer, filmare, musiker, författare, forskare, sagoberättare och självklart präster, prästinnor samt andra representanter från de olika religionerna. Slutligen kommer unga och gamla delta för att utifrån egna erfarenheter uttrycka det de har att dela med sig.

Målgruppen är alla dödliga och syftet är att ge kunskap om hur människor världen över relaterar till döden och sina förfäder. Detta för att ge perspektiv, inspiration och nya infallsvinklar till att möta ämnet döden i alla dess skepnader då vi i vår kultur i dag mer och mer låtsas om att döden över huvudtaget inte finns och än mindre vet hur vi ska hantera döden när den väl dyker upp.

Projektet kommer bland annat att innehålla utgivandet av en bok, butik, kafé, föreläsningar, musik, pyssel, workshops, club, sagoberättande samt en utställningar, dels en fri konstnärlig utställning med inbjudna konstnärer och andra "vanliga dödliga" och dels en där de olika religionernas traditioner representeras på olika sätt.

SUZAN GUNILLASDOTTER COLLINS

Projektledare

Är du intresserad av att få löpande information om projektet eller om har du idéer, erfarenhet eller kunskap inom förnsed gällande ämnet så hör av dig till: idenwiora@yahoo.se

Våra döda kroppar och det eviga kretsloppet

En av de grundläggande kosmologiska föreställningarna i den nordiska seden är tanken om ett evigt och cykliskt kretslopp. Jorden föds och formas i begynnelsen för att gå under i Ragnarök och återigen födas och sedan återformas när de gyllene spelbrickorna hittas på Idavallen. Denna process av världspånyttfödslar och världsundergångar upprepas sedan ständigt intill en möjlig tidsåldrarnas ände.

På samma sätt föreställer jag mig min egen och mina medmänniskors kretslopp. Vi föds, vi dör, varpå vår andliga energi omvandlas och uppgår i någon annan form. Själv tillhör jag de som tror på att återfödelse är en möjlighet likväl som på att en tillvaro i något av dödsrikena är en annan. Det som sker efter döden sker i förhållande till våra ödes fullbordan eller ofullbordan.

Någonstans långt bortom människans eviga kretslopp tycker jag mig ana Gimle och ser i detta en möjlig plats utanför kretsloppet nära den högste över allting rådande bakomliggande (guda?)makt som skymtas i Völvans spådom. På samma sätt som ett möjligt ”tidsåldrarnas ände” kan vara ett slut för jordens kretslopp kanske drömmen om Gimle är ett möjligt slut på människans andliga dito?

Jag tror att de flesta medlemmar i Samfundet, likväl som de flesta hedningar över huvudtaget, tänker sig att den andliga/själsliga energin, oavsett vilka begrepp man använder för att

beteckna denna eller delar av denna, anser att denna på något sätt och i någon form går över i kretsloppet och omvandlas till något nytt, eller i alla fall delvis nytt. Men vad händer då med själens/andens boning kroppen efter döden?

SJÄLV HAR JAG I SAMTAL med andra hedningar om döden och hur de själva önskar begravas stött på många skiftande önskemål, allt ifrån högläggning eller jordbegravning utan föregående kremering till kremering med efterföljande begravning eller askspridning.

Efter att ha grunnat på hur jag själv skulle vilja ha det och mot bakgrund av att jag tror på det jag kallar den eddiska världsbilden med dess nio världar och eviga(?) kretslopp har jag kommit fram till att det som skulle passa mig själv och mina värderingar bäst är en begravningsform där inte bara min själsliga och andliga energi – utan även min kropp, min fysiska/materiella energi - återförs till kretsloppet utan negativa effekter på övriga kosmos.

Hittills har detta varit svårt, varken kremering

eller jordbegravning med efterföljande nedbrytningsprocess låter den fysiska kroppen återföras in i kretsloppet på ett ekologiskt sätt.

Jordbegravningen med kista i sin nuvarande form infördes i och med kristendomens bortträngande av den nordiska seden på 1 100-talet. Faktum är att denna begravningsform varken återför våra kroppar i sin helhet till kretsloppet eller är särskilt miljövänlig.

När kistan begravs djup ner i jorden, ditt inget syre når, startar inte vad vi vill tro – en förmultningsprocess – utan i stället tar en bakteriell förruttelseprocess sin början. Resultatet av denna process är att kvarlevorna delvis, främst skelettdelar givetvis, för alltid finns kvar där nere i gravens ensamma mörker. Till detta kommer att denna process med grundvatten och vattendrag föra med sig restpartiklar från det som en gång var en levande kropp ut till haven och på så sätt bidra till övergödningen. Under partiklarnas långa färd mot havet riskerar dessutom detta begravningsskick att negativt påverka en av jordens viktigaste naturresurser – dricksvattnet.

KREMERINGEN å andra sidan infördes i Sverige som ett alternativ 1887. Skälen för att ta denna metod i bruk var främst att lösa de sanitära problem som den traditionella jordbegravningen beskriven ovan innebar.

Aven om kremeringen på ett bättre sätt låter våra kroppar vandra vidare i kretsloppet, utan benrester för evigt lagrade i jorden, så innebär också denna metod en del negativa ekologiska konsekvenser.

Till varje kremering åtgår cirka 20 liter eldningsolja och ett halvt kilo aktivt kol. En tredjedel av alla utsläpp av kvicksilver i Sverige beräknas dessutom komma från landets krematorier. En stor del av askan efter våra avlidna kremerade nära och kära hamnar också förr eller senare i havet ditt det transporterats

med regnvattnet efter urnsättningen eller askspredningen. Väl i havet bidrar våra före detta kroppar till övergödning och syreminskning.

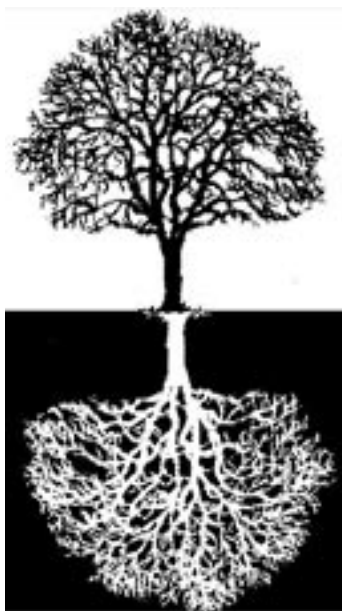
Med detta sagt framstår varken jordbegravning eller kremering som ett särskilt attraktivt sätt att försöka, med minimal miljöpåverkan, återföra den döda kroppen till kretsloppet. Medan de mer lättflyktiga andliga energierna följer sin fria flykt så förefaller den döda kroppen vara mer jordbunden, men det finns alternativ till de i dag båda vanligast förekommande begravningsskick.

En ny patentskyddad metod kallad Promession uppfunnen i Sverige låter oss nu

föras tillbaka till kretsloppet på ett både effektivt och ekologiskt sätt. Metoden bygger på att allt vatten i kroppen avlägsnas genom en process där kroppen fryses till minus 18 grader för att sedan sänkas ner i flytande kväve. Den nu mycket sköra kroppen förvandlas genom vibrationer till ett organiskt pulver. Detta pulver förs sedan in i en vakuumbkammare där vattnet ångar av varefter kvicksilver och andra metaller (inklusive eventuella tandplomber, proteser och så vidare) avlägsnas. Därefter är kvarlevorna slutligen klara att begravas i en kista tillverkad av majsstärkelse. Under hösten kommer den första serietillverkade anläggningen

för Promession med största sannolikhet att anläggas i Jönköping.

EFTER 6–12 MÅNADER HAR KISTAN, som begravs relativt ytligt, med kvarlevorna omvandlats till ren mull genom förmultning. I samband med begravningen är det möjligt att planera en buske eller ett träd på gravens. Denna växt tar sedan åt sig den näring som finns kvar i kvar den mullen som nyligen var en levande människas kropp. Trädet eller busken på gravens stärker än mer betoningen av döden, inte som ett slut för den fysiska kroppen, utan som början av något nytt för så väl kropp som för ande/själ i det eviga kretsloppet. ☘

Död ger liv

möten med Hel

Få gudomligheter i den nordiska mytologin är mer dunkla än gudinnan Hel. Från Eddorna känner vi henne som en ganska fasansfull uppenbarelse och hennes boning är också en dystert och ogästvänlig plats, som vi kan läsa hos Snorre:

”Hon har en stor gård där, stängslen är förunderligt höga och grindarna stora. Eljudne [den som genomljuder av elände?, författarens kommentar] heter hennes sal. Hunger hennes fat, Svält hennes kniv, Gånglate trälen, Gånglat trälinnan, Fallfördarv tröskeln där man går in, Sjukläger sängen, Glänsande Ofärd hennes draperier. Hon är till hälften svart och till hälften köttfärgad, så hon är lätt att känna igen, och hon ser bister och fientlig ut.” (Gylfaginning, övers. Karl G Johansson och Mats Malm.)

DET MESTA VI KÄNNER TILL om denna gudinna är av relativt ungt datum, sen järnålder (Eddadikterna) och medeltid (Snorre). Till viss del får vi förmoda att dessa uppfattningar, främst Snorres, är färgade av kristet tänkande. För de som levde under medeltiden var helvetet och skärselden en skrämmande realitet. Men dödsriket är ursprungligen just ett dödsrike, inte en plats att plågas i. Dödsriket är den plats vi kommer till för att vila tills det är dags att åter vandra på jorden.

Den vikingatida överklassen ville gärna se sig som bättre än vanligt folk och myten om Valhall dit de som fallit i strid kommer, till skillnad från dem som dör av ålder eller sjukdom som kommer till Hel, är väl ett uttryck för detta. Dock ska vi komma ihåg att när Balder dräps kommer han till Hel.

Hel med några attribut och helveteshunden Garm som ska tjuta vid Ragnarök. Okänd konstnär.

Viktor Rydberg, som i sin Fädernas gudasaga kommer med många intressanta tankar och slutledningar, menar just att Hel ursprungligen var ett rent dödsrike. Det finns dock ett annat dödsrike, Nifelhel, som ligger djupt nere i Nifelhem, och dit de som dör den andra döden i Hel kommer, det vill säga illdådare och nidingar. Denna plats är en obehaglig plats och det är från härskarinnan där, Leikin, som vi har de senare föreställningarna om Hel som en skrämmande gudinna.

En annan bild av Hel får vi också i makarna Liljenroth stundtals spekulativa men intressanta bok *Hel – Den glömda gudinnan i Norden*. Där framstår hon som en ursprunglig modersgudinna. Den stora gudinnan är ju den som ger liv men också den som tar liv. Jag är inte helt överens med paret Liljenroths alla utläggningar men tycker ändå boken väcker vissa spännande funderingar. Författarna menar att namnet på gudinnan har att göra med hel, helhet, helig, hälleberget och att platser som Helgoland, Holland och Halland är döpta efter henne.

På ett sätt skulle man i Hel kunna se en parallell till den indiska gudinnan Kali som också beskrivs som skrämmande och svart eller blåsvart till färgen. Men för många av hennes anhängare, exempelvis Ramakrishna, så är hon också den stora kärleksfulla modern.

Inom Yggdrasil-gillet har vi under många år ägnat oss att utforska de lite mer okända och dunkla sidorna av den nordiska traditionen. Det har bland annat inneburit att vi sökt kontakt med döds-gudinnan Hel.

AV DE SKRIFTLIGA KÄLLORNA kan vi inte se några tecken på att det förekommit någon kult kring gudinnan Hel, liksom vi inte gör vad gäller andra gudar och framförallt gudinnor. Men säkert går det att närma sig henne och i detta möte få djupa lärdomar. Som den uråldriga gudinna hon är så äger hon också djup visdom. Och alla varelser är ju tvungna att dö någon gång, även gudarna. Som det berättas i Gylfaginning så gav Oden ”henne makten över nio världar för att bestämma över vistelsen för dem som sändes till henne”. Makarna Liljenroth ser henne också som en aspekt av ödesgudinnan Urd, en tolkning som inte är helt orimlig. Vi är alla, både människor och gudar, bundna av vårt öde.

Första gången som jag hade ett märkligt möte med Hel var tillsammans med ett par vänner under ett stenbad (ceremoniell bastu) där vi gjorde en resa ner till Helhem. Denna gång valde gudinnan att visa sig i en helt annan skepnad än den som vi känner från Snorre. Vi upplevde alla Hennes märkliga, lite dunkla men ändå strålande skönhet. Hon framträdde inte som en motbjudande gammal haggä utan som en attraktiv kvinna. Det var ett spännande och givande möte. Under detta möte kom vi att göra oss av med sådant som tyngt oss och vi kunde med lättare steg fortsätta vandringen. (Som fortsatte upp till Asgård, men det är en annan historia.)

Detta möte fick mig att börja fundera över andra sätt att närma sig gudinnan. Så småningom växte det fram en ceremoni som vi sen snart femton år genomfört i början av november. Denna tid är en tid på året då sprickan mellan

världarna är som vidast och då det är lättast att nå kontakt med våra förfäder och döda släktingar. Det är ingen slump att den kristna Allhelgonadagen hamnat där. Som med många kristna högtider är den placerad vid en tidpunkt på året då det redan förekom hedniska ritualer.

Under ceremonin kallas dödens krafter in och Gudinnan Hel inbjuds att ta plats i templet. Syftet med ceremonin är att möta döden medan man fortfarande är i livet och att på så sätt dels lära känna Gudinnan och dels i kontakten med dödsriket kunna så att säga dö från olika sidor av sig själv.

Varje deltagare får vid denna ceremoni ett personligt möte med Hel. Var och en träder fram till altaret och höjer en bägare till Gudinnans ära och ber en bön eller framför ett önskemål. Det är ett mycket personligt möte och människors böner och önskemål kan handla om allt från att komma över och ta sig igenom sorgen och saknaden efter en avliden anhörig till att bli av med gammalt lidande eller gamla neuroser och nojor.

LIVET LEDER FÖRR ELLER SENARE fram till död. Och döden i sin tur är en förutsättning för liv. För att vi ska leva måste annat dö och en gång kommer vår kropp att återvända till det stora kretsloppet och ge liv åt andra varelser. Vår moderna västerländska kultur vill ha så lite som möjligt med döden att göra. Det finns en stor rädsla inför döden. Men döden kan också vara en lärare och med en förståelse för döden kan vi leva ett rikare liv.

Det människor upplevt i dessa möten med Gudinnan Hel är naturligtvis väldigt personligt. Men mötet har aldrig varit skrämmande eller känt obehagligt. Det är dock inte något lättsamt utan det är med en anda av stort allvar som man närmar sig Hel. Och stor respekt. Det kan möjligtvis till en början kännas lite tungt och speciellt om det handlar om saknaden efter en anhörig kan känslor av sorg finnas med. Man går alltid starkt ifrån ett sådant möte med Gudinnan. Det faktum att när vi befinner oss i kontakt med Hel också kan ”dö” från olika aspekter av oss själva gör att en ceremoni som denna kan vara personlighetsutvecklande.

Att lämna gammalt emotionellt bråte, gamla ovanor och föreställningar som inte längre gör någon nytta är i många fall en förutsättning för att vi ska kunna växa som människor. Och vem kan vara lämpligare att hjälpa oss ”dö” bort från det gamla och ”pånyttfödas” in i det nya än just Gudinnan Hel.

Mötet med Henne ger oss också en möjlighet att lära känna Henne medan vi fortfarande är i livet. På så sätt kan den slutliga övergången till dödsriket som vi en gång kommer att göra gå lättare och bli mindre skrämmande. Det riktas också alltid en bön till Gudinnan om att Hon när den tiden är inne ska ta emot oss varsamt och visa sig för oss från sin bästa sida.

MÖJLIGEN KAN DET kännas främmande för somliga moderna hedningar att i en ceremoni vända sig till Hel som de flesta av oss förmodligen uppfattar i linje med hur hon beskrivs av Snorre. Men gudar och gudinnor har många aspekter och de kan visa sig för oss från olika sidor. Den samtida hedendomen är ju helt och hållet en modern företeelse och alla de blot och ceremonier vi gör är ju sådana som vi tror att de kan ha utförts eller som vi på ett eller annat sätt blivit inspirerade till att utföra.

Och när vi vänder oss till gudarna så vänder de sig till oss och ger oss gengävor för de gåvor vi skänker dem. Även en missförstådd gudinna som Hel kan ha värdefulla gåvor att ge och djupa insikter att förmedla. Och även om inte ceremonier för Hel tillhört den forna seden, den gamla traditionen, så tillhör den åtminstone för somliga av oss den nu levande traditionen.

Hell Hel!

Två hedniska begravningar

För ett antal år sedan kunde jag under en tid säga att jag nu hade hållit ”fyra bröllop och en begravning”. Och det var ju lite kul. Det har nu blivit tio bröllop och två begravningar. Inte lika vitsigt, men mer värdefullt som erfarenhetsbas.

Att hålla en begravning är mycket svårare än att hålla ett bröllop. På ett bröllop är alla glada och förväntansfulla, med en positiv grundinställning. Då kan man göra en och annan miss, och ta det med en klackspark och ett skratt. En begravning är allvarstygnd, och de känslor man har att förvalta är oändligt mycket skörare och sprödare.

Det krävs dock inga särskilda tillförordnanden eller licenser för att hålla en begravning. Förmodligen för att själva ceremonin inte förpliktigar till något, och inte har några juridiska konsekvenser, som en vigsel ju har.

Den första begravningen jag någonsin blev ombedd att hålla, i oktober 2001, var inte så mycket en nordiskt hednisk begravning som en eklektisk, allmänt ”lagomhednisk”, ”allmänandlig” ceremoni. En medlem i Sveriges Asatrosamfund bad mig att hålla ceremonin för hans far som just hade dött. Detta skedde på Skogskyrkogården i Stockholm, i ett av de ekumeniska kapellen Hoppets kapell.

Strukturen var enkel. Vi hade ingen orgelmusik, bara en trumpetare som spelade musik som den döde hade tyckt om (Taube och Wreeswijk), ett tal av mig som ceremoniförrättare, i vilket jag bland annat talade om vikten av att leva här och nu, livet efter döden, och mötet människor emellan. Dessutom hölls ett personligt tal till fadern, av en av sönerna.

Vi introducerade en nygammal sed att lägga sten på röse i att alla under defileringen fick ta en sten ur en korg och lägga på kistan. Dessutom fick alla ta ett ljus ur en annan korg, för att ta hem, och tända vid tillfälle för att då ägna den döde en tanke under stilla kontemplation. Detta

Ny grav påsken 2005.

Foto: CARL JOHAN REHBINDER

blev i praktiken en ritualiserad gåva-gengåva, mellan den döde och de efterlevande, och det blev mycket vackert.

En lustig detalj, som väl på sätt och vis belyser i hur hög grad kristendomen fortfarande betraktas som norm i Sverige, är att jag under förberedelserna till denna begravning stötte på ett visst motstånd från de som arbetar i kapellet när jag ville ställa undan crucifixet. Det ansågs på något sätt opassande och kanske till och med lite hädiskt. Och det är ju lite märkligt, med tanke på att korset faktiskt bara är en helig symbol för dem som erkänner sig till den kristna läran. Men det var uppenbarligen inte helt rumsrent att på så sätt ifrågasätta kristendomens allenarådande överhöghet.

Den första begravningen gav mig erfarenhet och grund för den kommande, året efter (2002), till vilken de anhöriga hade uttryckt en klar ambition att det skulle bli en riktig vikingabegravning.

Den döde var i livet medlem i Sveriges Asatrosamfund, och hade redan i livet uttryckt en önskan att få begravas som en riktig viking så nära man nu kan komma i modernt begravningsskick.

En tragisk bilolycka orsakade tyvärr ett alldeles för tidigt uppfyllande av denna önskan.

Även denna begravning skulle ske i ett ekumeniskt kapell Skogskapellet, på Nybro kyrkogård, en bit från Kalmar. Dagen till ära klädde jag på de anhörigas begäran upp mig i tyngsta vikingastassen min vackra ceremonidräkt och med mig till det ekumeniska kapellet hade jag också musikanterna Ars Ultima, som spelade

stämmningsfull medeltida musik. Jag gick in en stund före de andra, för att förbereda mig, och för att hälsa på den döde.

Draperad över kistan låg en ringbrynja, som den döde hade tillverkat för egen hand. Den skulle följa honom i graven, enligt gammal god forn sed.

När jag rörde brynjan, vägde en ärm i min hand, kände jag det där välbekanta vinddraget, en närvaro, en hälsning. Han var här, med oss i kapellet. Då visste jag att detta skulle bli en fin begravning.

Själva ceremonin inleddes med att alla närvarande gick in i kapellet, ackompanjerat av flöjt- och vevliremusik, spelad av Ars Ultima. Det var en stor och mycket känsloladdad tilldragelse, eftersom den man som dött fortfarande var mycket ung, varför många av begravningsgästerna också var mycket unga. Till stora delar påminde denna ceremoni om den första jag höll. Jag höll förvisso ett nytt tal skrivet speciellt för den döde, men i formen var allt välbekant. Några anhöriga höll korta tal, och vi avslutade med samma slags gåva-gengåveceremoni som i den förra begravningen med stenar på kistan, och ljus ur en korg att ta med hem.

Den finaste komplimang jag fick denna dag var från en medelålders man, som jag tror var en morbror eller farbror, vet ej säkert, som tyckte att hela begravningen från början till slut var så mycket HAN, han som skulle begravas. Det var precis som han hade önskat.

Och det är väl så en begravning alltid borde vara, tycker jag. ☩

Ett vet jag som aldrig dör . . .

Gravfält utanför Ljungby i Småland.

Foto: PRIVAT

Vi vet aldrig när Gästaren kallar, eller när Freja bjuder in oss till sina salar. Det kan gå fortare än vad vi någonsin anar. Lever vi ett liv, med faror och utmaningar, är det än mer osäkert när vi ser vår sista gryning. Det vet alla vi som har upplevt direkt livsfara. Vi vet att vi ALLTID lever på lånad tid, och att tro något annat är en ren illusion och självlögn. Och direkt livsfara hade min far upplevt . . . På flera sätt.

Min far föddes 1937, den 26:e augusti, och han dog 2001, den 31:a augusti. Han blev alltså precis sextifva år gammal, och dog från ena dagen till den andra. Han dog i sin fätölj medan han tittade på TV. Hans sambo märkte inget, för hon hade lagt sig för att sova tidigare på kvällen, utan märkte att han var död, tidigt på morgonen, då hon undrade varför han aldrig kommit och lagt sig i sängen. Så fort kan det gå.

Vi är tre bröder som min far har satt till världen. Jag är äldst, och 46 år gammal. Mina två bröder är 4 och 5 år yngre än mig. De bor också i närheten av Nynäshamn, respektive i Kalmar, medan min far bodde inne på Söder i Stockholm. Själv bor jag i Tullinge, just söder om Stockholm. Det gjorde att jag blev utsedd till

dödsboets representant, både i kraft av min ålder och av praktiska skäl.

Under hela mitt liv, har det inträffat en hel del dödsfall i min närhet. Jag är alltså inte ovan vid att människor rycks bort både plötsligt, eller efter lång sjukdom. Döden är inte så främmande för mig. Vad som dock var främmande var den otroliga byråkrati och pappersexercis som omger döden i Sverige. Så här i efterhand tycker jag att både samhället och skolan har misslyckats, eftersom man inte får någon undervisning om hur man ska hantera döden, rent praktiskt. Det vore faktiskt något för till exempel samhällskunskapsundervisningen på högstadiet eller gymnasiet. Eller något för SAs att kunna hjälpa till med, alltså att det till exempel finns en Gydja/Gode som kan svara på rent praktiska frågor. Det skulle kännas lite fel att till exempel gå till en kristen präst för att ställa frågor kring döden.

MIN FAR VAR INTE RELIGIÖS, enligt någon betydelse av det ordet.

Däremot var han en tänkande och känslig människa, som inte alltid kunde hantera trycket i samhället. Men han var intresserad av att läsa, och att diskutera. Hur väljer man begravning för en sådan människa? Speciellt som den människan

inte har lämnat några sista önskingar efter sig? Det tyckte jag var svårt, och innan jag beslutade något, var jag ju tvungen att prata med mina bröder, och min fars sambo.

Om ni vill ha ett råd till av mig, så skaffa er ett "Vitt arkiv". Det är en liten pappersmapp, där ni skriver in en massa saker som ska gälla då ni dör. Vänta inte TILLS ni dör med att skaffa den, för då är det för sent. Gör det nu, genast.

I det vita arkivet så skriver ni ju ner en massa praktiska saker, som var ni har er livförsäkring och bankfack, och liknande. Men också vad ni vill ha av musik vid begravningsceremonin, vilken religion som ni har, och liknande frågor.

Något sådant fanns alltså inte för min far, han hade inte trott att han skulle dö vid 64 års ålder. Så om ni nu INTE vill ha er sista passageceremoni utförd av en kristen präst, så ska ni SKRIVA ner vad ni önskar i stället.

För mig blev det alltså svårare att välja, jag var tvungen att försöka gissa mig fram.

Jag hade en del saker som jag kände var nödvändigt att ha med. Ceremonin fick absolut inte vara kristen, eftersom min far tyckte inte alls om kristendomen, precis som min farmor. Speciellt illa tyckte de båda om norrländsk frikyrklighet. Ceremonin måste istället vara allmänt andlig.

CEREMONIN SKULLE SAMTIDIGT vara så lik det som var normalt, att alla "mugglare" till släktingar ändå kunde känna sig hemma och bekväma i den. Senare kom jag underfund med att detta var något som var VÄLDIGT nödvändigt, eftersom man får väldigt snålt tilltagna tider att hålla sig inom, vid en "begravningsceremoni" på Skogskyrkogården i Stockholm.

Jag visste vad min far tyckte om i form av musik, så jag bannlyste snabbt alla psalmer och traditionell begravningsmusik.

Jag hade upplevt PINSAMT dåliga begravningsceremonier på Skogskyrkogården, tex då farfar begravdes. Och en dålig ceremoni, det ville jag inte ha alls. Jag ville ha någon som höll i ceremonin, som jag visste kunde göra ett bra framförande, alltså någon jag kände till.

Saken är den att i det moderna Sverige, i storstäderna speciellt, så utförs ofta begravningar och bröllop av dem som inte alls känner de som gifter sig, eller den som avlidit. När prästen så

FÖRSÖKER SPELA att han känner till detaljer om den döde, men faktiskt inte känner den alls, och till råga på allt, säger fel, ja då blir det pinsamt dåligt. Jag har sett detta hända flera gånger.

När jag hade huvuddragen klara för mig, så tog jag kontakt med Calle Rehbinders.

Dels för att kolla om han överhuvudtaget kunde tänka sig att hålla en begravning, dels för att vis kulle diskutera igenom hur ceremonin skulle se ut.

En normal begravning ska alltså hålla sig inom 1 timme. Det betyder att själva ceremonin får ta mellan 25 och 35 minuter, resten av tiden behövs för att samla ihop folk, gå in och gå ut, byta kista i kapellet, skifta blommor, osv.

Så de maximalt 35 minuterna delas upp i sex delar, som jag kan beskriva som följer:

1. Man går in i kapellet och bänkar sig. Fem minuter.
2. Det spelas någon inledande musik. Fem minuter.
3. Det hålls ett begravningstal, vanligen av en präst. Tio minuter
4. Det spelas någon musik igen. Fem minuter.
5. Man defilerar förbi kistan. Fem minuter.
6. Man går ut ur kapellet. Fem minuter.

Ibland kan det vara musik hela tiden under 1–2, och under hela tiden 4–5–6, för att spara lite tid eller få längre musikstycken.

Calle Rehbinders kände ju inte alls min far, så vi valde en liten variation på temat.

Calle ledde och talade vid ceremonin i stort, och det var nog väldigt bra, för han kunde ju hålla sig lite mer neutral, än vad jag klarade vid min fars begravning. Jag skulle istället hålla en kortare PERSONLIG betraktelse över min far och hans liv.

Alltså Calle tog hand om det allmänandliga perspektivet, och jag tog hand om det personliga perspektivet, för att det senare skulle kännas äkta. Det är en bra uppdelning tycker jag, och många bland släktingarna tyckte att det var verkligen bra också.

Så rent praktiskt blev det så här:

Kvällen innan begravningen så möttes jag och mina bröder hemma hos mig, för att vi skulle tala om vad jag skulle säga. Jag hade ett förslag, som de fick lyssna på. Det diskuterade vi och

fortsättning nästa sida

justerade vi medan vi åt älgstek och drack öl, och pratade gamla minnen.

Under förberedelserna i kapellet, så var jag och Calle inne och tog bort korset i kapellet. Det blev en del tjafs från dem som ledde verksamheten i kapellet för detta, men de fick ge sig. Hoppets kapell ska ju vara ett trosneutralt kapell, och eftersom jag faktiskt beställt en borgerlig ceremoni, så fick de ge sig.

Det kan vara bra att känna till att ALLA som betalar kommunalskatt i Sverige, betalar en viss mängd till kyrkogårdsförvaltningen, ÄVEN om man lämnat Svenska kyrkan. Staten har alltså gett i uppdrag till kyrkogårdsförvaltningen att de MÅSTE se till att det finns trosneutrala kapell tillgängliga. Det kan man alltså KRÄVA från dem.

Samtidigt är detta något som man har fått väldigt mycket kritik för att man inte uppfyller som man ska. Vi kan alltså misstänka att detta är något som kommer att förändras under de närmaste åren. Vi märkte oviljan att uppfylla detta, rent praktiskt. Men det är bara att stå på sig. (Väggarna var dock dekorerade på ett sätt som kan sägas vara trosneutral.)

Allt detta har fått mig att inse att vi måste nog se oss om för framtiden att det ska finnas hedniska begravningsplatser i Sverige. Men då måste vi bli fler och sluta krascha organisationer titt som tätt. Eller gråla om löjligen småsaker.

Något som vi också gjorde, var att ge kantorn vid orgeln ledigt. Musiken stod vi för själva, genom en trumpetare som heter Mikael Andreasson.

SÅ DET BLEV ALLTSA:

1. Vi gick in, precis som alla gör.
2. Mikael Andreasson spelade

Nocturne av Evert Taube. Det var väldigt bra.

3. Calle pratade ur ett mer allmänandligt perspektiv, och hade en egen text som han läste, med citat från Eddan och ifrån hinduiska heliga texter.

3B. Sedan läste jag min text. Den började med: "Vi vet alla att vi ska dö — Men vi uppträder nästan alltid och tänker nästan alltid, som om vi skulle leva för evigt.

Det gör att vi går miste om den kraft och den

direkthet som döden kan vara i våra liv.

För bara den som tror att den ska leva i evighet, har tid att vara småsint och dömande.

Alla vi som sett döden i vitögat, brukar kunna skaka av sig illusionen att vi lever för evigt, och tar vara på stunden här och nu.

En begravning kan alltså vara en sådan positiv kraft, som får oss att se de riktiga perspektiven och prioriteringarna i livet.

Gösta blev bara 64 år. Det är en relativt låg ålder i dag, Han hade räknat med att leva länge än. Så tänkte han och så kände han.

Men ändå, något verkade säga honom att hans tid inte skulle räcka så länge till."

Sedan blev det mer och mer personligt, och beskrev min fars liv i detaljer.

Jag vill lova er att läsa detta var något av det ABSOLUT SVÄRASTE jag tagit mig för, rent känslomässigt sett. Jag klarade det knappt.

Hur som helst, både min text och Calles text finns kvar, och det är väl inte att se som en mall på något sätt, men kanske som en idégivare.

4. Sedan berättade Calle om stencereemonin. Vilket gick ut på att alla fick en sten, som de skulle lägga på en liten harg, som placerades ovanpå kistan. Framför modellen av segelbåten som stod där som en dekoration, och som en symbol för dödsskeppet. Som samtidigt var en koppling till min fars kärlek till båtar.

Så när alla defilerade förbi kistan, så la de stenen på hargen, tog ett sista adjö, och de plockade upp ett stearinljus som en gengåva från min far.

Det ska alltså användas för att tända i enskildhet av de som varit med på begravningen, för att tänka på min far, och komma ihåg alla glada stunder och svåra stunder.

5. Under defileringen spelar Mikael Andreasson "Somliga går med trasiga skor" av Cornelis Wreeswijk. Det blev väldigt stämningsfullt, både genom texten och musiken och byte av gåvor, sten mot ljus.

6. Och sedan gick vi förstås ut.

FÖR ALLT DETTA FINNS det självklart ett efterspel.

En del av stenarna från hargen som skapades på kistan, kom att hamna i min egen personliga

harg, på min tomt. Som på det sättet blir en plats för mig att tänka på förfäderna, och att blota till förfäderna

Om hargen finns det mycket att säga, som många av er säkert vet.

Min far brändes sedan, och spreds i minneslundan på Skogskyrkogården, som är en begravningsplats som verkligen håller hednisk stil och klass som jag ser det. Det valet var självklart för mig, eftersom både farmor och farfar är också spridda där.

Men den spridningen får man ju inte vara med vid, utan den skedde genom kyrkogårdsförvaltningens försorg, och jag blev underrättad först senare, att det utfördes 2001-10-08.

MEN DET FINNS ETT annat efterspel som ännu inte är utfört.

Jag brukar ofta träffa mina döda förfäder i drömmen, dvs jag träffar dem och på ett nyktert och sansat sätt språkas vi vid och umgås. Så också med min far, men inte alls lika mycket som till exempel farmor. Eftersom jag känner att relationen till min far, har upphört på ett sätt, den är inte längre aktiv, inte ens i drömmandet, så är det dags för ytterligare ett steg.

Segelbåten som stod som kistdekoration vid min fars begravning, ska föra honom ut på de mörka vattnen. Alltså båten ska sättas i sjön, med ett foto på min far, lite andra kvarlevor och saker som är hans. Den ska ges till elden, och låta segla ut och försvinna.

Och det lämpliga datumet för det? Ja till exempel i samband med ett Alvblot.

Och det är då som vi alla går vidare . . .

Handledning för högtider

Den svenska högtidsboken

Göran Palm (red) | En bok för alla

En bra inspirationskälla för icke-kristna svenska begravningsceremonier kan "Den svenska högtidsboken" vara. Boken är utgiven av föreningen Humanisterna för att erbjuda sekulära alternativ till livets större ceremonier. Boken går igenom mycket fomalial runt begravningar och erbjuder många alternativa förslag till sånger, musik, dikter och verser till dödsannonser hämtade ur, först och främst, den svenska poesi- och visskatten. Eftersom boken ges ut på förlaget "En bok för alla" är den relativt billig. Drygt en hundralapp på nätet för 700 sidor. Annars finns den på biblioteket. Boken kan ge ett stöd när man utformar sina egna hedniska ritualer.

Är det snart inte dags för skriften "Handledning för högsättning av hedningar"? **YW**

En norsk hednisk begravning

Begravningsceremonien nedan har utarbetats som ett förslag till ceremoni för Åsatrufellesskapet Bifrost i Norge av goden för Verdande Blotslag i Oslo. Ett annat förslag finns att beskåda på www.bifrost.no. Översättning är gjord av Yens Wahlgren.

1. Alla (eller ett urval, låt säga 12 personer) tänder en fackla med orden "Jag tänder denna fackla till minne av NN", och placerar facklorna så att de bildar en cirkel runt de församlade.

2. När cirkeln är slutet tar goden till orda: "Vi har skapat en cirkel av eld, en cirkel som symboliserar livet från födsel till död och vidare in i dödens riken. Vi hälsar NN och önskar honom/henne en god färd vidare. Vi tackar för den tid vi fick tillsammans med honom/henne innan Nornornas tråd tog slut."

3. Goden tänder bälet som är placerat mitt i cirkeln. "Vi tänder detta bäl till minne av NN. Genom eldens port kan man vandra till de dödas rike, här är porten för att sända gåvor som han/hon kan ta med sig på sin reda. Till NN! Vi hälsar dig, måtte lycka och välgång följa dig vidare!

4. Goden offrar på bälet, och sedan resten av gravföljet. (Nu är det också tillfälle att eventuellt sprida askan, om i fall den avlidne inte har specificerat det i sin viljeförklaring.)

5. Medan bälet flamlar upp med alla offergåvorna, håller gravföljet tre tysta minuter för den avlidne.

6. Goden: "Till års och till fred, och till Oden/Freja/Hel önskar vi: ta väl emot vår vän. Låt honom/henne sitta vid ditt bord och dricka och äta med dig, och må ni berätta många skrönor för varandra."

7. Gravföljet dricker lagom till den döde.

8. Ceremonin avslutas och följet fortsätter med gravöl.

Döden och gemenskapens ring

Vad kan den förkristna Seden säga oss om döden? Finns det någonting i den gamla tron och Seden som kan ge hjälp och vägledning åt oss moderna människor då vi konfronteras med livets slut? Jag tror det. Fast vi måste vara beredda att ta till oss en annan syn på tillvaron än den som är rådande i det nutida, västerländska samhället.

det moderna samhället är frågan om döden ofta liktydig med vad som händer med den individuella själen efter livets slut. (Om man nu överhuvudtaget tror att det finns en själ som överlever den fysiska döden.) Denna fokus på individen är något typiskt för moderniteten. Socialantropologen Clifford Geertz menar att vårt nutida samhälle har en syn på individen som måste anses högst märklig och ovanlig i ljuset av mänsklighetens kulturer. Vi hyllar en form av individualism där den enskilda människan betraktas som en avgränsad enhet, avskuren från sociala och ekologiska sammanhang. Då är det inte konstigt att även döden förstås ur detta individcenterade perspektiv. Men även i den kristna traditionen är det ofta den individuella själens frälsning eller förtappelse som står i centrum för uppmärksamheten.

Seden visar på ett annat sätt att förstå döden.

En förståelse som är lik många ursprungsfolks och så kallade traditionella kulturers världen över.

Om det moderna samhället hyllar idealet om en självillräcklig individ, avskuren från andra, så betonar Seden en syn på individen som invävd i ett större heligt sammanhang. Individen blir till genom sina relationer och är helt beroende av gemenskapen och vänskapsbanden. Det är som en del i helheten som individen finner en livsmening. Denna vänskapens betydelse betonas om och om i Havamål i den poetiska Eddan. Ett exempel:

***Tallen på tunet tynar där den står
den skyls ej av bark eller barr
Så är det med den som
ingen älskar.
Varför skall han länge leva?
(Havamål 50)***

Att dö fysiskt innebär inte att dessa vänskapsband klipps av. Döden skär inte av oss från helheten. Döden kan visserligen ses som en resa till en annan värld och ett annat tillstånd. Men detta är mindre viktigt. Den döde ingår fortfarande i gemenskapen. Han eller hon är fortfarande en del i gemenskapens heliga ring. I det gamla förkristna samhället låg gravhögarna ofta nära de levandes gårdar. De döda fanns nära de levande. Vänskapen sträckte sig bortom dödens gräns. Liksom den levande människan bara kan finnas till genom sina relationer, så är det likadant med den döde. Den döde fortsätter existera genom de efterlevandes ihågkommelse och omsorg. Att minnas en avliden släkting, vän eller käresta innebär att han eller hon faktiskt lever vidare. De lever vidare i oss efterlevande. Ett hedrat minne når bortom den enskildes fysiska död. Som det står i Havamål:

**Fänader dö, fränder dö
Självd dö du likaledes
men har man vunnit sig ett hedrat namn
då kan det aldrig dö**

**Fänader dö, fränder dö
självdör du likaledes.
Ett vet jag som aldrig dör:
Domen som fälls om den döde
(Havamål 77-78)**

En liknande syn hittar vi i den samiska kulturen. Där fick den döde en egen jojk, och genom att de efterlevande sjöng denna jojk så ansågs den döde leva vidare. I det fornnordiska samhället ansågs domen till fredlöshet vara värre än att dö den fysiska döden. Den fredlöse var verkligen som "död" på det värsta sättet: Utesluten ur gemenskapens ring.

Att minnas våra förfäder och förmödrar innebär alltså att vi inte låter dem försvinna bort och dö. Minnet är den kraft som öppnar porten så att de döda kan närvara ibland oss. Att vårda de döda, att minnas dem, var en helig plikt i det förkristna samhället. Valkyrian Sigdrifa ger sålunda rådet till Sigurd:

**Det åttonde är detta: Om döda tag vård,
varhelst du dem hitta må.
Om de dött av sot eller drunknat på sjön
eller stupat i strid
(Sången om Sigdrifa 33)**

Gravplatserna i det förkristna samhället var heliga platser som de efterlevande skulle vårda för att upprätthålla en god relation till de döda. Gravhögarna var platser som hela tiden fanns med i vardagen. Där kunde man samlas för ting, fester och ceremonier. Där kunde man sitta för att få insikt i det fördolda. De döda skulle hela tiden få vara med i hemmets och samhällets gemenskap.

Så när vi nu samlas till blot och minns våra döda genom våra skålar, så är det ett sätt att låta deras kraft fortleva och flöda genom världen. Detta att minnas och hedra är vår gåva till de hädangångna. Samtidigt är det inte en envägsprocess. Vi kan få rikliga gåvor genom umgänget med de döda. De döda vill gärna närvara och hjälpa de levande. De döda har insikt i mysteriet, har en alldeles särskild kraft och visdom. De döda kan bli vägledare för oss levande. Relationen mellan de levande och de döda är alltså som vilken nära vänskapsrelation som helst: Den bygger på omsorg, trofasthet och ömsesidigt utbyte.

DET MODERNA SAMHÄLLET ÄR präglad av ett undvikande inför döden och döendet. Vi gömmer bort de sjuka och de döda. Enbart det unga, friska får synas medan det döda stuvats undan.

I det gamla bondesamhället var döden en så mycket mer uppenbar del av vardagen. Djur slaktades för mat, generationer levde tillsammans, såväl födelse och död skedde hemma på gården. Ofta fick den döde ligga kvar i hemmet i flera dagar innan de fördes bort och begravdes. Man klippte den dödes naglar för att inte bidra till byggandet av Hels dödsskepp Nagelfar. Kort sagt: Man hade ett nära umgänge med döden på ett sätt som är mycket ovanligt idag.

I gårdens liv fanns varje år cykeln av blomstring, förruttelse, död och nytt liv. Det var just denna cykels fortskridande som sågs som det väsentliga. På samma sätt sågs inte individens död som något avgörande. Det var istället livets fortbestånd över generationerna som var centralt. Ätten. Relationernas väv. Gemenskapens Ring. Det var genom ätten som individen fick sitt meningssammanhang. Det var genom ätten som minnet av de döda garanterades. Det var genom ätten som livet kunde överskrida dödens gränser och fortsätta i generation efter generation. Att vara en del av

fortsättning nästa sida

ätten och gemenskapens ring var därför den enskildes väg till det eviga livet.

Detta gäller naturen och människan. Men det gäller också Gudarna. I Ragnarök går de flesta gudamakter under. Oden, Tor och Frej förgås i kamp mot de mörka makterna. Kanske tycker en del ”moderna” hedningar att detta är frustrerande. Man vill gärna att ens fulltrogne skall vara evig, oförstörbar, bortom dödens villkor. Men så är det inte. Seden utgår från en annan förståelse. Det är gudarnas ätt som överlever Ragnarök. En ny generation gudar skall leva på den nya jorden, nya gudar som minns de gamla och hedrar deras visdom. Även solen förgås i Ragnarök, men det är talande att hon hinner föda en dotter som en gång skall skina över den nya jorden. Den djupa tilliten upplevs således inte genom att individerna - vare sig det är människor, gudar eller naturfenomen - tros ha evigt liv. Tilliten grundas istället på att ätten, släkten, lever vidare.

Jag tror det ligger en stor visdom i detta sätt att förstå och hantera döden. Det handlar om att släppa fastklamrandet vid vårt enskilda ”jag”. Vi kommer att dö, men ätten lever vidare och vi är en del av denna ätt även efter vår bortgång. Detta innebär dock inte att förminska eller förneka individen (som vissa totalitära ideologier gör). Nej, snarare handlar det om respekt för individen men utifrån en annan utgångspunkt. Respekt för individen som en relationell varelse, som en del av helheten, ätten.

MEN VAD ÄR DÅ ÄTTEN? Vilka släktband talar vi om? Som Rolf Olsson, lärare i Andlig ekologi, konstaterar så är ”släkt” ett relativt begrepp. Vilka vi är släkt med handlar bara om tidsperspektiv. Om vi bara går tillräckligt långt tillbaka i tiden så visar det sig att vi alla människor härstammar från ett fåtal individer i Afrika. Alla människor härstammar alltså från samma släkträd. Och inte bara det. Släkträdet når djupare än så. Vi är alla del av livets stora släkträd som innefattar allt levande. 40 % av vår genuppsättning delar vi exempelvis med en såpass avlägsen släkting som bananen! Och om vi går riktigt långt tillbaka i tiden så säger oss vetenskapen att vi alla egentligen är delar av samma stjärnstoft från universums födelse. Detta säger oss också den nordiska skapelsemyten. Vi härstammar alla från Ymers kropp: människor, stenar, hav, gräs, träd, moln, himmel och jord. Vi är del av samma kött.

När vi dör upplöses våra kroppar och blir åter till Jords kött. Vi blir näring till nytt liv, till nya generationer. Genom vår död bidrar vi till att hålla ätten levande. Naturen är en enda stor livsprocess av födande och död, av käthet och förgänglighet. Seden låter oss förstå oss själva som en del av denna stora, heliga livsprocess. En livsprocess där alla konstlade gränser av avskurenhet och separation upplöses och vi inser att vi är en del av den levande helheten, en del av Midgårdens ätt. I dessa ögonblick - då vi upplever oss förenade med universums stora kropp - så finns inte längre någon definitiv död och inte heller någon fruktan. 🌱

Tankar om döden

Nytt för detta nummer av Mimers Källa är ”3 frågor 6 svar”. Tanken är att ställa ett antal korta frågor till två eller tre människor som på ett eller annat sätt bekänner sig till vår livsåskådning. De människor som dyker upp under denna rubrik kan vara medlemmar i Samfundet men de kan lika gärna tillhöra andra organisationer för Nordisk Sed eller vara ”samfundslösa”.

Tanken med dessa enkäter är att få en bredd såväl som ett djup i tankeutbytet. Vi i redaktionen tror att det är viktigt att så många röster som möjligt görs hörda och att så många perspektiv som möjligt blir synliggjorda. Allt för att vi alla skall få inspiration och fundera vidare på egen hand.

Tyvärre tillåter formatet inte att de som svarar på enkäten kan utveckla sina tankar i någon större omfattning, detta leder till att man lätt kan missförstås. Samtidigt tvingar just det begränsade formatet oss, så väl de som svarar på enkäten som vi i redaktionen, att fånga det för oss centrala.

I detta nummer kommer två kvinnor till tals. Den första är **Jennie Rehbinder** som är medlem i Samfundet och aktiv inom Idavallen. Den andra är en veteran i det hedna sammanhanget, **Marika Gartz** som för tillfället inte tillhör något samfund eller blotlag.

Temat för detta nummers enkät är naturligt nog döden.

Hur ser du på en eventuell tillvaro efter döden?

Jennie: Tillvaron efter döden kan nog se ut på olika sätt. Om fria viljan är självklar – vilket jag tror att den är – finns nog alla möjligheter i världen att om inte välja sitt öde, så i alla fall välja reaktion på den tillvaro som är, liksom här på jorden.

Jennie Reh binder

Kanske beror tillvaron på hur man har levtt innan döden, eller hur man dog. Kanske beror den helt och hållet på medvetandenivå och/eller själslig mognad. I vilket fall så tror jag att man kan välja att reinkarnera igen, som människor eller djur. Att bli någons följeslagare kanske.

Min tanke är nog att det också finns alternativa världar eller sfärer vilka man kan hamna i eller välja att vara i. Den fria viljan innebär ett självklart ansvar för det man skapar – orsak och verkan blir liksom en självklar karmalag i det hela, det man ger det får man tillbaka. På något plan väljer man nog sina ”öden” eller tillvaro själv.

Och så tror jag att man liksom får se sitt liv passera revy, så att man får en helhet och andra perspektiv. Så att man ser resan tydligare och kanske se det man har ”missat” som fysiskt individ. Jag tror att det blir tydligt, om man vill, vad syftet med reinkarnationen var.

Oavsett så hoppas jag på att upplevelsen i enheten med Gud blir stark och tydlig. Jag ser min egen död som väldigt kärleksfull, och att jag möter mina vänner i kärlek och samhörighet.

Jag tror att jag kan se efter mina nära och kära som finns kvar i livet. Förhoppningsvis ge kraft och hopp och mod om det behövs.

Marika: På två sätt. Min kropp och min ande har stor kraft, megin, som vid döden övergår i andra former. Kroppen återlämnas till jorden i någon form och den megin, som varit min, ges tillbaka till naturen. Till träden, blommorna och alla andra varelser, inklusive människor.

Min ande finns, så länge minnet av mig lever, i min familj, mina kära och mina vänner. Är dessa hedningar, så vet de att jag finns hos Hel och åter vid hennes bord. Det är inte dåligt. Balder och Nanna är ju där.

På vilket sätt interagerar du i ditt liv, om alls, med avlidna släktingar, familjemedlemmar och förfädersandar?

Jennie: I meditation eller andra slags transtillstånd kan jag ibland, spontant eller efterfrågat, möta en man och en kvinna, äldre släktingar på min mammas sida. De har funnits till hands vid olyckor, stora livsfrågor, i sorg, i rädsla och i glädje. De ger mig ibland råd om vardagliga ting.

Vid en trafikolycka upplevde jag tydligt en stark och lugnande närvaron av mannen, som i sitt liv var ambulansförare. Han var där för att skapa trygghet samt se till så att jag inte fick några psykiska eller känslomässiga men av denna upplevelse i framtiden. Upplevelsen blev följaktligen aldrig ett trauma.

Marika: Jag samtalar ofta med de närmast i tiden avlidna. Min käre far och en älskad vän. De som jag lärt känna i livet. De för länge sedan döda förfäderna/mödrarna hälsar jag till bara vid Alvblotet.

Vilken/vilka ”hedniska” symboler, som till exempel skulle kunna användas i en dödsannons, förknippar du med döden?

Jennie: Det finns ingen självklar hednisk symbol som får mig att associera bara till döden. Däremot finns det ju symboler och gudar som har med döden att göra.

Vill man skapa en egen och ny symbol för döden skulle korparna kunna vara ett, då de ju är asätare och är just Odens korpar. En stilistisk bild av Hells ansikte. Hästrunan kan vara en resa ned till dödsriket. Ett röse. En skeppssättning.

Marika: För mig är Valknuten en symbol som förknippas med döden och som skulle kunna användas i en dödsannons.

Jag ser även tre runor som användbara i sammanhanget: **Naud/Nöd**, Nornornas och Odins runa, nödvändigheten i Urds väv, ödets trådar.

Jara, kretsloppet, från födelse till död och Frejas runa, hon får hälften av de fallna. **EH**, Hells runa, den magiska hästrunan, som symbol för resan till andra världar. ☞

Marika Gartz

Inspirerande om erotik och död

Eros och Död i norröna myter

Gro Steinsland | Universitetsforlag

Denna bok tycker jag är en av de mest inspirerande böcker som skrivits om den Fornä Sedens mytvärld och kosmologi. Det är en norsk forskare i religionshistoria, Gro Steinsland, som skrivit boken, men det är ingen traditionell akademisk avhandling. Det är en personligt skriven bok, skriven på lättförståelig norska. Steinsland försöker tränga in i den förkristna nordbons livsfilosofi och livserfarenhet på ett sätt som gör att vi alla kan känna igen oss. Hon betonar det allmänmännsliga i myterna, hur de hanterar livskraften vi alla har erfarenhet av. Steinsland menar också att den norröna kosmologin ger uttryck för en mycket sofistikerad världsbild som har stora likheter med de insikter som vi på senare tid kommit fram till inom vetenskaper som fysik och djuppsykologi.

Hon förklarar den norröna världsbilden som en livserfarenhet där allting hänger samman, där verkligheten är dynamisk, i ständig rörelse. Det är ett sårbart kosmos där det är människans och gudarnas uppgift att upprätthålla balansen. Boken fokuserar på två grundläggande livserfarenheter: Erotiken och döden. Dessa två urkrafter sågs inte som separerade i den förkristna nordbons föreställningsvärld. Tvärtom hörde de samman på ett intimt sätt. Erotiken genomsyrade inte

bara livet utan också mötet med döden. Utifrån historiska och arkeologiska källor visar hon att döden ofta sågs som ett erotiskt kärleksmöte, ett heligt bröllop. Hon visar också att sökandet efter visdom för hedningen gick genom det vilda och okända. För att nå insikt och klokskap krävdes resor bortom det kända och in i erotikens och dödens gränsland.

I sin inledning skriver Steinsland att hon märkt att de norröna myterna väcker intresse bland folk, och att myterna tycks tala till människors egna livserfarenheter. Hon verkar alltså erkänna att de gamla myterna kan ha en existentiell betydelse för människor även idag. Högst förvånande blir det därför när hon i nästa andetag skriver hon att "hon inte har någon förståelse för de som återupptar dyrkan av de gamla gudarna, hur goda motiv de än har". Dessa dogmatiska påståenden står i skarp kontrast till den öppenhet och respekt för det hedniska arvet som annars genomsyrar boken. Men kanske känner Steinsland att hon måste avgränsa sig från "nyheter" för att inte förlora sin akademiska status som forskare? Har hon fastnat i den akademiska prestigens snår? Personligen börjar jag då fundera över varför hon inte låter sig vägledas av sin egen förklaring av myterna: Att inte vara rädd för att ge sig ut i det vilda och okända...

HENRIK HALLGREN

Till Valhall, Folkvang, Hel, Ran eller högen?

Möte med döden i norrön medeltid

Arne Nedkvitne | Atlantis

Ännu en norsk författare som tar sig an döden. Arne Nedkvitne är professor i historia och har koncentrerat sig i boken kring religionsskiftet och åren 900 – 1300. Större delen av boken berör synen på döden hos den tidiga kristendomen i nord, men första delen av boken handlar om synen på livet efter döden ur en förkristen synpunkt. Och det är den delen av boken jag finner mest intressant.

Vart trodde hedningarna att man kom efter döden?

Ja, författaren konstaterar att Valhall inte spelade någon roll i de isländska sagorna, men kanske hos överklassen. Döden i Frejas och Rans salar nämns inte mycket om. De döda i Hel och ättehögen levde däremot i en föreställningsvärld som var gemensam för alla sociala grupper. De olika föreställningarna om dödsrikena verkar ha existerat sida vid sida utan någon systematiserad lära.

En intressant lättläst liten bok om döden. Kanske skulle man önskat sig mer om den förkristna tiden, men mötet mellan den hedniska och kristna synen på döden är också intressant läsning.

YENS WAHLGREN